

Grundvandsbeskyttelse gennem oprettelse af Vand – og naturparker. Tilførsel af midler til Jordfonden. (Budgetforslag B2026)

Forslagsstiller: Thure Hastrup (Alternativet)

Forslaget retter sig mod BA og MTM.

Hensigten med forslaget er:

- 1) At afsætte 103,3 millioner kr. til jordfonden i 2026.
- 2) At sikre en principbeslutning om finansiering af Jordfonden til beskyttelse af de arealer hvor der skal realiseres Vand- og naturparker og Grundvandsparker i Kommuneplan 2025, som følge af Klimaaftalen (29.04.2024) og Klimaplanen 2025-2030.

Vi foreslår, der afsættes tilstrækkelige midler til jordfonden til at sikre gennemførelsen af opkøb af jord, herunder lavbundslande, til skovrejsning, natur, beskyttelse af drikkevandet mm, således at kommunen i alt kan sikre den samlede ambition på 16.000 ha til disse formål i 2030.

Dette vil kræve yderligere tilførsel af midler i årene 2026-2030 til jordfonden.

Hvad vil vi gerne opnå? Hvorfor stilles forslaget?

Der findes et forslag (med kort) til udpegning af områder til grundvandsparker/ Vand- og naturparker, udarbejdet af Aarhus Vand og VPU. Forslaget og kortene viser de sammenhængende arealer Aarhus Vand og VPU mener er vigtigst at få beskyttet når Kommuneplan 2025 skal udpege de 8.000 ha til realisering af Vand – og naturparker.

Disse områder ønskes sikret gennem opkøb eller andre beskyttelsestiltag som første prioritet.

Da der tilsyneladende er forskel på hvor store beløb der anses for nødvendige at tilføre jordfonden for at sikre beskyttelse af drikkevandet i grundvandsparkerne og de ca. 8000 ha. til realisering af Vand- og Naturparker (tidligere Blågrønne parker) i Kommuneplan 2025, ønskes en gennemarbejdet plan for tilvejebringelsen af de nødvendige midler.

Til B2026 forhandlingerne ønskes derfor en belysning af finansieringsbehovene for at opnå det mål, der beskrives i Aftale om Klimastrategi 2025-2030 s. 11 (og 12 for lavbundslandene). Der ønskes med andre ord en finansieringsplan der kan sikre at Aarhus kommune når i mål med beskyttelsen af drikkevandsressourcerne og de øvrige skitserede natur- og skovmål til 2030.

”Forligsparterne er enige om, at der udpeges i alt 8.000 hektar (inkl. eksisterende natur) til blågrønne parker i Kommuneplan 2025. De blågrønne parker medfører, at 4.000 hektar landbrugsjord omdannes til natur, skov og anden grundvandsbeskyttende anvendelse. Forligsparterne er enige om at udpege yderligere 4.000 hektar, således den samlede ambition for skov og natur i Aarhus er 16.000 hektar, svarende til en 1/3 af kommunes areal. Det kræver, at der tænkes i multifunktionel arealudnyttelse, hvor flere formål opfyldes på samme areal. Forligsparterne anerkender, at en så stor transformation vil tage tid og være vanskelig. Målsætningerne skal nås gennem et samarbejde med lodsejere, landbrug og virksomheder. Forligsparterne ønsker, at Aarhus Vand bidrager til realiseringen af de udpegede blågrønne parker, og at grundvandsbeskyttelsen sker indenfor disse. Forligsparterne ønsker endvidere, at Teknik og Miljø i forbindelse med kommuneplan 2025 fremlægger en ambitiøs og balanceret retning for grundvandsbeskyttelsen indenfor 300 meter fra en vandboring, og at dette fremadrettet er afsat for både Teknik og Miljø og Aarhus Vands praksis på området. Skovrejsning med varierede bevoksninger af urørt

skov skal samtidigt bidrage til at indfri grundvandsbeskyttelse og grundvandsdannelse, biodiversitet, vandtilbageholdelse, friluftsliv og folkesundhed.” (klimaaftale s. 11)

Dette forslag er en opfølgning på et lignende forslag stillet til B2025 af Thure Hastrup (UFP). I belysningen af forslaget svares der fra MTM: ”Teknik og Miljø kan i 2025 udarbejde en status på behovet for yderligere midler i Jordfonden til opkøb, samt med en finansieringsplan for at indrette de indkøbte arealer med skov, vandløb, søer og vild natur.” I svaret blev det nødvendige budget for 2025 sat til 103,3 millioner kr. Det er dette beløb der nu ønskes afsat til finansiering af Jordfonden i 2026. Selve finansieringsplanens manko kan så indregnes i overslagsårene 2027-2029.

Baggrund:

I budgetforliget 2023 vedtog forligsparterne at oprette en Jordfond til arbejdet med et grønnere Aarhus og etablering af grundvandsparker. Teksten i forligsaftalen havde overskriften: Grundvandsparker / Jordfond til arbejdet med et grønnere Aarhus. Med denne begrundelse afsatte forligsparterne bag B2023 35 mio. kr. i 2023 til etablering af en jordfond. De fleste af midlerne i jordfonden blev brugt i løbet af 2023.

I budgetforliget 2024 vedtog forligsparterne en tekst, med hensigtserklæringer, men uden at afsætte yderligere midler til jordfonden, bortset fra en hensigtserklæring om at sætte retning på foreløbig 25 mio. kr. fra de ekstra indtægter fra ”selvbudgettering B2024”, der samlet forventedes at ligge på omkring 400 mio. kr. Der nævnes som en klar målsætning, at ”Udpegningen af blågrønne parker afsluttes med vedtagelsen af Kommuneplan 2025”. Herved er der grundlag for at sikre mest mulig synergi mellem grundvandshensyn og ønsket om mere natur, skov m.v. samtidig med, at der gives mulighed for inddragelse af borgere og øvrige relevante interessenter i arbejdet. Det forudsættes dog, at udpegningen bl.a. sikrer synergi til det forslag til udpegning af blågrønne parker, som Vandplanudvalget i Aarhus (VPU) og Aarhus Vand har indsendt som led i høringen af forslag til Planstrategi 2023.” (s.42) Arealet der omtales, er på 8.000 ha.

I budgetforliget 2025 vedtog forligsparterne en tekst om ”Beskyttelse af sårbart grundvand (s. 27)”

”Renheden af det aarhusianske grundvand – og dermed vores muligheder for at indvinde rent drikkevand – er under pres fra forskellige forureningskilder. Vi skal passe på vores vand og grundvand, så der også i fremtiden er rent drikkevand, som kan komme de kommende generationer af aarhusianere til gode. Kun med rettidig omhu og et vedholdende arbejde for at beskytte grundvandet kan vi sikre grundvandskvaliteten på langt sigt. Forligsparterne er enige om, at grundvandsbeskyttelsen skal opretholdes og også i de kommende år være et vigtigt hensyn i kommunens planlægning. Implementeringen af de besluttede indsatsplaner for Aarhus i Teknik og Miljø skal fortsætte, og derfor forlænges finansieringen hertil frem til 2028 med årligt 2,7 mio. kr. Det indebærer bl.a., at der kan indgås frivillige aftaler og udstedes påbud om pesticidfri drift. Den samlede grundvandsbeskyttelse forventes afsluttet inden 2035. Teknik og Miljø anmodes om forud for budget 2029 at revurdere behovet for midler til indsatsplanlægning for grundvandsbeskyttelse.”

Ifm Klimaaf-talen blev der afsat 50 mio. kr. i B2025 til Jordfonden. Tekst: ”Finansieringen af klimaindsatserne sker via allerede afsatte midler samt mindre forbrug i tidligere klimaindsatser, og forligsparterne er enige om at afsætte yderlige 50 mio. kr. i tilførsel til jordfonden gennem omprioriteringer nulstilling af KB’ere i 2029. I klimaaf-talen fra april 2024 anslås det endvidere, at der over en årrække samlet vil være behov for at tilføre jordfonden ca. 200 mio. kr.” (s. 24)

I juni 2025 blev der udmøntet 15 mio. kr. til Jordfonden, som følge af aftale om udmøntning af ”selvbudgettering B2024”.

I Klimaafspraken 29.04.2024 er der en hensigtserklæring om tilførsel af midler til Jordfonden (s. 23-24). Opsummeringen lyder: "I alt tilføres jordfonden 50 mio. kr., da der udover de 30 mio. kr. til skovrejsning også afsættes 20 mio. kr. til opkøb af lavbundslande. Hertil kommer yderligere 40 mio. kr. fra den statslige grønne fond, der vil kunne tilgå. Forligsparterne vil lægge pres på de nationale rammer for at sikre den fornødne lovgivning og økonomi. Samtidigt beder forligsparterne Teknik og Miljø om aktivt at afsøge mulighederne for yderligere ekstern finansiering mhp. at opnå minimum 75 mio. kr. i medfinansiering. Herudover kan der komme væsentlige ufinansierede poster i form af tabte indtægter samt erstatninger ved ekspropriation. Forligsparterne er enige om at finde finansiering hertil." (Klimaafspraken 29.04.2024 s. 24)

Eventuelle input til hvem, hvad, hvordan og hvor mange ressourcer:

Aarhus Vand forventer der skal bruges 400. mio. kr. til beskyttelse af drikkevandet i grundvandsparkerne.

MTM forventer, at der over en årrække vil være behov for at tilføre jordfonden i størrelsesordenen i alt ca. 200 mio. kr. (Klimaafspraken s. 23)

I et "Notat vedr. finansiering af Klimaplan 2025-2030" (21.januar 2025 Teknik og Miljø, Fælles Stabe, Økonomistyring) til Magistraten anerkendes det, at "De kommunale indsatser i den fremlagte Klimaplan 2025-2030 er finansieret via Investeringsplan 2024-2034 med undtagelse af Jordfonden. I Klimaafspraken fra april 2024 anslås det, at der over en årrække samlet vil være behov for at tilføre Jordfonden ca. 200 mio. kr. I budget 2025 blev Jordfonden tilført 50 mio. kr. Der vil således skulle findes yderligere ca. 150 mio. kr. over en årrække."

Hensigten med dette budgetforslag er, ud over en tilførsel af midler i 2026, at sikre en realistisk beregning af hvad det reelle behov for tilførsel af midler til jordfonden vil være for at opnå de skitserede mål for blågrønne parker, skov og natur (de 16.000 ha), med synergi til beskyttelse af drikkevandsressourcen gennem grundvandsparker. Målsætningen er sat til 2030, hvorfor der bør udarbejdes en investeringsplan for B2026-B2030, der sikrer målene.

Mulige kommunale finansieringskilder kan være: Midler fra råderummet (ØA 2026), ekstra selskabsskatteindtægter, anlægsinvesteringsplanen.

Udover den kommunale finansiering forudsættes finansiering fra VPU-Vandværkerne i Aarhus, Aarhus Vand, Drikkevandsfonden, Naturstyrelsen, "Grøn Fond", Hedeselskabet og flere andre interessenter.